Geliş Tarihi : 14.01.2018
Kabul Tarihi: 08.08.2018

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
Journal Of Modern Turkish History Studies
XVIII/36 (2018-Bahar/*Spring*), ss.239-264

TÜRKİYE'DE BİLİM, SANAT VE YARATICILIĞIN TEŞVİK VE ÖDÜLLENDİRİLMESİ: "İNÖNÜ ARMAĞANLARI KANUNU"

Hakan UZUN*

Öz

Dünyanın pek çok ülkesinde, güzel sanatlar ve bilim alanındaki çalışmaları desteklemek ve böylelikle ortaya daha güzel eserlerin çıkmasını sağlamak için, sanatçı ve bilim insanlarının ödüllendirilmesi bir gelenek haline gelmiştir. Çok çeşitli alanlarda ve ulusal ve uluslararası düzeylerde ödül verilmesindeki ortak amaç ise ödül verilen alanlarda gelişmeyi teşvik etmektir. Türkiye'de de, uzun yıllardır başta güzel sanatlar olmak üzere kültür, sanat ve bilimin gelişmesi için birçok alanda ödüller verilmektedir. Bunlardan biri de, 1946 tarihinde çıkarılmış olan İnönü Armağanları Kanunu'dur. Bir devlet ödülü niteliğinde olduğu söylenebilecek olan söz konusu armağan, halen yürürlükte olmasına karşın, sadece İnönü dönemi ile sınırlı kalmış ve ancak iki kez verilebilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bilim, İnönü Armağanları, İsmet İnönü, Mükâfat, Ödül, Sanat, Teşvik.*

ENCOURAGEMENT AND AWARDING OF SCIENCE, ART, AND CREATIVITY IN TURKEY: "İNÖNÜ AWARDS LAW"

Abstract

In most of the countries around the world, awarding artists and scientists becomea tradition in order to support the works in the field of fine arts and science and, by this way, to ensure the more successful works emerge. The common purpose of giving rewards in a variety of fields and, at both national and international level is to encourage the progress in these fields. In Turkey, awards have been given in several areas, especially arts, to help improvements in culture, art, and science for years. One of them is İnönü Awards Law enacted in 1946. Even if it is still in force, this reward that can be said to be in the form of a state reward was confined to İnönü period and could only be given twice.

Keywords: *Science, İnönü Awards, İsmet İnönü, Award, Reward, Art, Encouragement.*

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (*hakanuzun@ankara.edu.tr*).

Giriş

Güzel sanatlar ve bilim alanında başarılı olan kişilerin ödüllendirilmesi hem dünya hem de Türkiye ölçeğinde yıllardır süregelmektedir. Uluslararası düzeyde verilen en prestijli ödül, Nobel Armağanı'dır. Ödüller, her yıl insanlığa hizmet edenleri başka bir deyişle barışa ve bilime katkı sağlayanları ödüllendirmek için, dinamitin mucidi Alfred Nobel'in vasiyeti üzerine kurulan, Nobel Vakfı tarafından verilmektedir. Adaylar da kimya, fizik, tıp, edebiyat ve barış konusunda en önemli katkıyı yapan kişiler arasından seçilmektedir[1].

Ulusal düzeyde de, günümüze kadar devlet ya da özel kesim tarafından güzel sanatlar ve bilim alanında başarılı olanları ödüllendirmek amacıyla çok sayıda organizasyon düzenlenmiştir. Güzel sanatlar alanındaki ilk girişimlerden biri de Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından gerçekleştirilmiştir. Görsel, edebi, fonetik ve sahne sanatları alanlarında düzenlenen ve "CHP Sanat Mükâfatı" adı verilen yarışmanın ilki 1942 yılında, edebi sanatlar alanında yapılmıştır. 1943, 1945, 1946 ve 1947 yıllarında da yapılan yarışmada, tiyatro, müzik, roman, şiir, resim, heykel ve mimari alanlarından bir veya birkaçında başarılı bulunan eserler ve sanatçıların her sene ödüllendirilmesi esas alınmıştır[2].

Edebiyat alanında daha sık görülen bu tür düzenlemelerde, çoğu kısa ömürlü de olsa, özel sektör etkin rol oynamıştır. Bunlardan bazıları roman, hikâye, şiir ve deneme alanlarında verilen Yunus Nadi, Sedat Simavi Vakfı, Türkiye İş Bankası, Varlık Dergisi, Doğan Kardeş, Yeditepe, Sait Faik, Orhan Kemal, Milliyet Yayınları, Sabahattin Ali, Akademi Kitabevi, Madaralı ve Yaşar Nabi Nayır ödülleri olmuştur. Ayrıca Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Türk Dil Kurumu (TDK), Kültür Bakanlığı ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gibi devlet kurumları da bu tür ödüller vermişlerdir[3]. Çoğu zaman polemiklere neden olmakla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından, sanata olan katkıları ve yaptıkları hizmetler sonucunda bazı sanatçılara "Devlet Sanatçısı" unvanı da verilmektedir.

1 Kimya, Fizik ve Ekonomi ödüllerinin verileceği kişi İsveç Kraliyet Bilim Akademisi tarafından, tıp ödülünün verileceği kişi İsveç'teki Nobel Kurulu tarafından, edebiyat ödülünün verileceği kişi İsveç Akademisi tarafından belirlenirken Nobel Barış Ödülü'nün verileceği isim de Norveç'teki Norveç Bilim Akademisi'nde belirlenmektedir. Ödül kazananlara da madalya, sertifika ve 1,6 milyon dolar verilmektedir. Ümran Küçükislamoğlu, *Nobel Edebiyat Ödülü'nün Yapısı ve Dünya Edebiyatındaki İşlevi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014, s.1-5.

2 *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, 490 01 1416 685 1.

3 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: "Edebiyat Ödülleri", Çerçeve Yazılar, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C.3, ss.602-606, İletişim Yayınları, b.y.y., b.t.y.; Selçuk Çıkla, "1940'lı Yıllarda Düzenlenen Sanat Yarışmaları ve İnönü Sanat Armağanları", *İlmi Araştırmalar Dil ve Edebiyat İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 23, ss. 29-46, Bahar 2007; "Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)", Çerçeve Yazılar, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, ss.275-276, İletişim Yayınları, b.y.y.,b.t.y., s.275.

Diğer yandan, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu tarafından düzenlenen ve Türkiye'nin uluslararası düzeyde gerçekleştirmeye çalıştığı, "Atatürk Uluslararası Barış Ödülü" adlı bir organizasyon daha vardır. Söz konusu ödül, Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi doğrultusunda dünya barışına, uluslararası dostluk ve iyi niyetin geliştirilmesine hizmet eden gerçek ve tüzel kişilere Devlet Ödülü niteliğinde verilmektedir. Ödüller, 1986-2000 yılları arasında 14.11.1984 tarih ve 84/8769 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe giren "Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Tüzüğü" gereğince verilmiştir[4].

Türkiye'de bilim ve güzel sanatlar alanında ürün verenlerin desteklenmesi ve bu alanlarda gelişme sağlanması amacıyla yapılmış girişimlerden biri de, "İnönü Armağanları" adlı organizasyondur. İlk kez 1943 yılında TBMM'de gündeme gelen ancak, 1949 yılında uygulanmaya başlanan ve sadece iki defa düzenlemiş olan söz konusu organizasyon, dönem dönem tekrar gündeme getirilmesine karşın, çok kısa ömürlü olmuştur. Bu makalede de, İnönü döneminin söz konusu alanda yaptığı en son girişimlerden biri olan bu konunun araştırılması hedeflenmiş, CHP tarafından "İnönü Armağanları" adlı bir ödül verilmek istenmesinin gerekçelerine, tarihsel bir süreç içinde ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Öte yandan, İnönü Armağanları konusu şimdiye kadar doyurucu bir biçimde araştırılmış ve açıklanmış da değildir. Konu ile ilgili olarak yapılmış nadir çalışmalardan biri, Selçuk Çıkla'nın "*1940'lı Yıllarda Düzenlenen Sanat Yarışmaları ve İnönü Sanat Armağanları*"[5] başlıklı makalesidir. Ancak, ağırlıklı olarak Ülkü Halkevleri Dergisi'nde yer alan bilgiler üzerine inşa edilmiş olan bu çalışma, doğrudan İnönü Armağanları üzerine değildir ve bu konuya çalışmanın bütünü içinde çok az yer verilmiştir. Dolayısıyla da bu durum, konunun yeniden ele alınıp incelenmesini gerekli kılmıştır.

Bu makalede arşiv belgeleri ve resmi belgelerin yanı sıra, ağırlıklı olarak ulusal basın kullanılmıştır. Ulus, Vatan, Akşam, Dünya, Yeni Sabah, Milliyet, Yeni İstanbul ve Cumhuriyet gazeteleri incelenerek konu ile ilgili basın organlarında çıkan haber ve yorumların bir arada ele alınmasına çaba gösterilmiştir. Arka planda ise çok kısa bir şekilde de olsa, yeri geldikçe Türkiye'nin ekonomik ve siyasal ortamına vurgu yapılmıştır. Ayrıca çalışmada, döneme ait istatistikî bilgiler de kullanılmıştır.

4 1993 yılından itibaren Kurum kanununda bazı maddelerin kaldırılması üzerine mevzuatta meydana gelen eksiklikler nedeniyle 2000-2013 yılları arasında ödül verilememiştir. Yeniden yapılanma süreciyle birlikte 2011 yılında yayımlanan 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 27'nci maddesi uyarınca hazırlanan Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Yönetmeliği, 12.03.2013 tarihli ve 28585 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kurum sitesinde yer alan bilgiye göre halen ilgili yönetmelik kapsamında çalışmalar devam etmektedir. http://www.ayk.gov.tr, (Erişim: 03.12.2017).

5 Çıkla, *a.g.m.*

1. İnönü Armağanları Kanunu'nun Kabulü ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

CHP tarafından gündeme getirilen İnönü Armağanları Kanunu'na bağlı olarak, biri 1949 diğeri de 1950 tarihinde olmak üzere çeşitli alanlarda iki defa ödül verilmiştir. Ulusal düzeyde ve para ödüllü olan bu organizasyon, çeşitli tarihlerde gündeme getirilmesine karşın, somut olarak gerçekleştirildiği tek dönem, İnönü Dönemi olmuştur. İlk kez 1943 yılında ülke gündemine giren İnönü Armağanları Kanunu, daha sonra yasalaşmak üzere 1946 yılında TBMM'de tekrardan görüşülmüştür. Bu süre zarfında, İkinci Dünya Savaşı yaşanmış ve bitmiş, Türkiye'de tek partili dönemin sonuna gelinmiştir. Daha açık bir deyişle 1946 yılı itibariyle İkinci Dünya Savaşı sona ermiştir ve savaşın sona ermesi hem dünya hem de Türk siyasi tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Dünya, "Soğuk Savaş" adı verilen ve ideolojiler arası bir savaşın yaşanmaya başlayacağı, iki kutuplu bir hale doğru yol almaya başlarken, Türkiye'de liberalleşme yolunda ciddi adımlar atılmıştır. Özellikle de, çok partili siyasal yaşama geçme kararının verilmesi ve bu yönde adımlar atılmaya başlanması sonrasında, Nuri Demirağ 18 Temmuz 1945'te dönemin ilk muhalefet partisi olan Milli Kalkınma Partisi'ni kurmuş, daha sonra da 7 Ocak 1946'da Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından Demokrat Parti (DP) kurulmuştur. Bunların dışında, 05 Haziran 1946'da tek dereceli milletvekili seçim kanunu kabul edilmiş, sınıf esasına dayanarak parti kurmaya izin vermek için Cemiyetler Kanunu'nda değişiklikler yapılmış, 12.06.1946'da üniversitelere özerklik veren Üniversiteler Kanunu kabul edilmiş ve 13.06.1946'da da Basın Kanunu'nun 50. Maddesi kaldırılarak kanun liberalleştirilmiştir. 21 Temmuz 1946'da da Türkiye'de ilk kez tek dereceli genel seçimler yapılmıştır. Öte yandan 1946'da yapılan seçimlerde iktidara gelemeyen DP, 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimleri kazanmış ve iktidara gelmiştir[6]. İnönü Armağanları Kanunu da, 1946'da yapılan genel seçimden yaklaşık bir ay önce TBMM'nin gündemine getirilmiştir. Bu arada İsmet İnönü cumhurbaşkanı, Şükrü Saraçoğlu da başbakandır[7].

İnönü Armağanları Kanunu, yukarıda da belirtildiği gibi, TBMM'nin gündemine ilk defa 1943 yılında, Erzincan Milletvekili Şükrü Sökmensüer, Sinop Milletvekili Cevdet Kerim İncedayı ve Tekirdağ Milletvekili Rahmi Apak tarafından hazırlanan bir kanun tasarısı olarak gelmiştir. Tasarının gerekçesinde, ülkede çalışma veriminin artırılmasının ve Türk milletinin yaratıcı ve yapıcı özelliklerinin daha verimli bir hale getirilmesinin, kanun ve kuvvet yoluyla değil, ancak teşvik yoluyla sağlanabileceği belirtilmiş ve "*…milletimizin her*

6 Feroz Ahmad - Bedia Turgay Ahmad, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976, s.11-21; Kadri Unat, "Atatürk Sonrası Türkiye", *Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Editör: Temuçin Faik Ertan, 4. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2016, s.253-267.

7 *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, T.C. Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998, s.140.

sahadaki medeni kabiliyet ve meziyetlerinin süratle inkişafını temin edecek teşvik tedbiri olmak üzere işbu kanun lâhiyasını hazırlıyoruz." denilmiştir.

Maarif, Ziraat, Millî Müdafaa, Dâhiliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilen[8] kanun tasarısı, üzerinde yapılan değişikliklerle, 13.06.1946 tarihinde ikinci kez TBMM'nin gündemine getirilmiştir[9]. Söz konusu kanun tasarısı, TBMM'de görüşülürken söz alan Erzincan Milletvekili Şükrü Sökmensüer, kanun tasarısının 1946 yılına kadar geçirdiği evreler hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, tasarıyla ulaşmak istedikleri hedefin ne olduğuna açıklık getirmiş ve Türk milletinin sahip olduğu yaratıcılık özelliklerinin zamanla kaybolduğunu; ancak Cumhuriyet dönemi ile birlikte bu özelliklerinin yeniden keşfedildiğini; amaçlarının da bu gelişmeyi hızlandırmak olduğunu söylemiştir[10]. Ayrıca tasarıyla ulaşmak istedikleri diğer hedeflerinin de, çalışanın kıymetinin bilinmesi ve ödüllendirilmesi olduğunu ifade etmiştir[11].

Tasarıyla ilgili görüşlerini açıklamak üzere söz alan Siirt Milletvekili Ali Rıza Esen de, tasarıyı destekleyen bir konuşma yapmış ve çalışanın teşvik edilmesinin verimi artıracağını dile getirmiştir[12]. Daha sonra ise tasarının

8 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi(TBMMZC)*, Devre VII, C. 6, İçtima 1, Yedinci İnikat, 29.11.1943, s.24.

9 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM, (Erişim: 23.12.2017).

10 Bu konuda şunları söylemiştir: "*Sayın arkadaşlarım, Büyük Türk milletinin, uzun bir tarih devrinde yaratıcılık ve yapıcılık alanında insanlığa ışık saçan bir kaynak olarak görüyoruz. Çok aziz milletimin bu meziyeti üstünde asırlarca devam eden bir (tevekkül) perdesi örtülmüş bulunuyordu. Bu perde, onun altında yaşayanlara uyuşturucu, uyutucu kayıptan, renkten, taştan, gün adından, yıldızdan, hayvan sesinden şifa, medet veya şeamet aratıcı ve yarına Allah kerim dedirtici, gevşetici ve geleceği unutturucu kapkara bir ruh aşılıyordu. Bu ruhun tesiri altında saadet ve bahtiyarlık varolan dünyaya değil, çöküp gidenlerin haber ve ses vermedikleri âlemde aranıyordu. Cumhuriyet inkılâbı, bu kara perdeyi Türk milletinin üstünden sıyırıp attı ve onu güneş kadar parlak ana meziyetine tekrar kavuşturdu. İşte bu kanun tasarısı, asil milletimizin bu meziyetinin Cumhuriyet devrinde başlayan gelişmesini hızlandırmak ve müspet bilim yolunda, her alanda Türkoğlunun adını taşıyacak eserleri büyük Türk milletine ve insanlığa armağan etmeği sağlamak üzere yaratıcılık alanında çalışma hamleciliğini maddî ve manevi değerlendirme yolu ile de teşvik etmeği esaslı bir hedef olarak kabul etmiş bulunuyor.*" *Türkiye Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD)*, Dönem: VII, C. 24, İçtima: 3, 64. Birleşim, 13.06.1946, s.252-253.

11 Bu konuda şunları söylemiştir: "*Tasarı, büyük milletimizin her alanda yüzlerce yıl sürüp giden makûs talihini yenen, İstiklâl Savaşımızın bugünkü varlığımıza temel bir zaferinin ve o zaferin kahramanının adını yani "İnönü" adını; taşımaktadır. Bu ad, millet dâvalarını kazanma, yoktan varetme yani yaratma, yorulmak bilmeyen, gevşemeyen ve durmadan artan ve her alanda zafere inanan bir çalışma hamleciliğinin sembolüdür. Büyük Meclisin bu tasarıyı kabulü halinde İnönü adı haklı olarak ulusal yaratıcılık alanında da ebedîleşecektir.*" *TBMMTD*, Dönem: VII, C. 24, İçtima: 3, 64. Birleşim, 13.06.1946, s.253.

12 Bu konuda şunları söylemiştir: "*Arkadaşlar, çalışma iki suretle olur; biri kanun suretiyle, diğeri teşvik suretiyle. Kanuni suretle olan çalışmalar bilirsiniz ki, Cihan harbinden sonra bazı memleketlerde vücut bulmuştu. Lâkin eski devirlerde de vardı. Fakat en ziyade teşvikle vukua gelen çalışmadır ki, en ziyade verimli olur, arkadaşlar. Cemiyet içinde özenerek millî ihtiyacın karakterine uygun bir surette çalıştırılan bir millet, bu sahada çok ilerlemiştir. Bu cemiyet idaresinin bu memlekette medeni hayatta uzun uzun inkişaflar vermiştir. Türk çocuğu azimlidir ve aynı zamanda kuvvetli olan cevherini işletmek için bu gayet güzel bir kanundur. Arkadaşlar, bu tasarının bir de ismi vardır ki, çok güzel intihab edilmiştir. İnönü armağanı. Bu güzel, çok güzel bir isimdir. Biz bunu çocuklarımızın çocuklarına aşılamakla daima haz ve şeref duyacağız.*" *TBMMTD*, s.254.

maddelerinin tek tek görüşülmesine başlanmıştır. Görüşmeler sırasında üzerinde durulan tek konu, tasarı metninde yer alması düşünülen "*güzel sanatlar*", "*keşif*", "*ihtira*", "*açım*" ve "*bulgu*" gibi bazı tabirlerin değiştirip değiştirilmemesi ya da hangisinin kullanılması gerektiğiyle ilgili olmuş, tasarının içeriğine yönelik bir tartışma yaşanmamıştır[13].

Sonunda, Sökmensüer'in de konuşması sırasında söylediği gibi, ilk kez 1943 yılının Kasım ayında bir kanun tasarısı olarak TBMM'nin gündemine gelen[14] 4933 sayılı İnönü Armağanları Kanunu, ancak üç yıl beş ay sonra, 13.06.1946'da TBMM'de kabul edilmiş ve Resmi Gazete'nin 18 Haziran 1946 tarih ve 6336 sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

Kanuna göre, kanunu yürütmekle Bakanlar Kurulu görevlendirilmiş ve İnönü Armağanları'nın ulusal düzeyde dağıtılması ve sadece Türk vatandaşlarına verilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca 1946 yılı başından sonra yapılan ve yayımlanan eserlerle sağlanan keşif ve ihtiralara ve elde edilen başarılara verilmesi kararlaştırılmıştır[15]. Armağanların da iki türlü olması düşünülmüş, "*İnönü Değerlendirme*" ve "*İnönü Özendirme*" şeklinde iki kategori oluşturulmuştur[16].

İnönü Değerlendirme Armağanları, yirmi beşer bin liralık üç armağan olup, dünya ölçüsünde yüksek değer taşıyan bilim eserleri, sanat eserleri ve insan veya hayvan sağlığına, yurdun savunmasına ve istihsalin gelişmesine yarayan keşif ve ihtira sahipleri ile tarım ve endüstri alanlarında istihsalin artmasını sağlayacak olağanüstü başarı gösterenlere verilecektir. Bu armağanlar, hak edenler bulundukça söz konusu üç bölümden her biri için üç yılda bir dağıtılacaktır.[17]

İnönü Özendirme Armağanları ise beşer bin liralık on ve üçer bin liralık on beş armağan olup, yurt ölçüsünde yüksek değer taşıyan bilim eserleri, sanat eserleri ve insan veya hayvan sağlığına, yurdun savunmasına ve istihsalin gelişmesine yarayan keşif ve ihtira sahipleri ile tarım ve endüstri alanlarında üretimin artmasını sağlayacak olağanüstü başarı gösterenlere verilecektir. Bu armağanlar, hak edenler bulundukça söz konusu üç bölümden her biri için her yıl dağıtılacaktır[18].

İnönü Armağanları'nın düzenlenmesi için gerekli olan masrafların karşılanması amacıyla, "İnönü Armağanları Kaynak Akçası" adı altında, Milli Bankaların birinde, Başbakanlık emrinde 2.000.000 liralık bir kaynak kurulması kararlaştırılmıştır. Bu kaynaktaki paralarla, en fazla irat getiren Devlet tahvilleri alınabilecektir. Bu kaynağın kurulmasını sağlamak için 1947 yılı bütçesinden başlayarak her yıl Başbakanlık bütçesine en aşağı 250.000 liralık ödenek

13 *TBMMTD*, Dönem: VII, C. 24, İçtima: 3, 64. Birleşim, 13.06.1946, s.254-259.
14 *TBMMZC*, Devre VII, C. 6, İçtima 1, Yedinci İnikat, 29.11.1943, s.24.
15 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.
16 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.
17 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.
18 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.

konulacaktır. İnönü Armağanları ile Jüri Komisyonlarının her türlü giderleri bu kaynaktan ödenecektir. Bu arada İnönü Armağanları adı altında verilen ödülün kendisi adeta kanunla koruma altına alınmıştır. Armağanlar her türlü vergi, resim ve harçlar dışında tutulmuş ve bunların borç için haczedilemeyecekleri belirtilmiştir. Ayrıca Armağan alanların eser, keşif ve ihtira ve başarılarına ilişkin her türlü hakları saklı olacak, armağanı hak edenin ölümü halinde armağan mirasçılarına verilecek ve mirasçılar da bu madde hükmünden faydalanabileceklerdir. İnönü Armağanları Kaynak Akçasının idare şekli ile her türlü giderlerin ödenmesi ve muhasebe usulü ve bu kanun hükümlerinin uygulanması yolu, bir tüzük ile düzenlenecek, bu Kaynak Akçesinden yapılacak ödemeler Sayıştay vizesine ve Genel Muhasebe Kanunu hükümlerine bağlı olmayacaktır[19].

İnönü armağanlarını hak edenleri belirlemek üzere, her üç yılda bir, biri bilim, diğeri sanat, üçüncüsü keşif ve ihtiralarla üstün başarılar için üç "Jüri Komisyonu" kurulacaktır. Jüri Komisyonlarının üyeleri, üç Jüri Komisyonunun her biri için ikişer tane olmak üzere her Fakülte ve Yüksek Okul profesörleri veya öğretmenler kurullarınca gösterilen adaylar arasından Bakanlar kurulunca seçilecektir. Jüri Komisyonlarının dördü asıl, üçü yedek olmak üzere yedi üyesi bulunacaktır[20].

İnönü Armağanları, İsmet İnönü ile anılan ve adına uygun bir şekilde, her yılın Birinci İnönü Zaferinin yıl dönümüne rastlayan Ocak ayının 10. gününde radyo ve gazetelerden ilân edilecektir[21].

Güzel sanatlar ve bilim alanında başarı sağlayanların ödüllendirilmesi için böyle bir kanunun çıkarılması iktidarın sanat ve bilime verdiği önemin bir sonucu olarak yorumlanabilir. Bununla beraber ülkede 1942 yılından beri CHP Sanat Mükâfatı adlı bir yarışma düzenleniyorken, farklı bir içeriğe de sahip olsa, yeni bir organizasyonun düzenlenmek istenmesinin nedeni, ödülün parti ödülü anlayışından çıkarılıp, bir devlet ödülü niteliğine büründürülmesiyle ilgili olmalıdır[22]. Başka bir deyişle Atatürk döneminden itibaren ülkede inkılâbın ideolojisinin benimsetilebilmesi amacıyla yürütülen hemen her faaliyete katılan ve etkili bir rol oynayan CHP'nin, CHP Sanat Mükâfatı yarışmasından politik hedeflerine ulaşmak için yararlanmak isteği açıktır[23]. Ancak aynı şeyi İnönü Armağanları Kanunu için söylemek zordur. Ayrıca bu ödülün diğerine göre, alanı da genişletilmiş ve sanatla sınırlandırılmamıştır.

İnönü Armağanları için düşünülen bütçe ve dağıtılacak ödül miktarlarına bakıldığında ise bunun iyi bir rakam olduğu söylenebilir. Dahası, yaklaşık 12

19 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.
20 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.
21 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.
22 Adnan Binyazar, "Türkiye'de Devlet Ödülleri: İnönü Armağanları, Devlet Sanatçısı Unvanı, Kültür Bakanlığı Ödülleri", *Milliyet Sanat Dergisi*, Sayı: 337, ss.8-9, 1 Ekim 1979, s.8.
23 BCA 490 01 1417 688 1.

yıllık asli maaşlı bir memurun net gerçek maaşının 1948'de 353.8; 1949'da 376.3 lira[24]; bir Reşat altının fiyatının ise 1948'de 41.0; 1949'da 44.0 lira[25] olduğu bir sırada, dağıtılması planlanan ödül miktarının o günün koşullarında oldukça yüksek olduğu dahi söylenebilir. Dolayısıyla bu durum söz konusu alanlarda gerçekten bir teşvik sağlanmak istenildiğinin samimi bir göstergesi olarak değerlendirilebilir[26].

İnönü Armağanları Kanunu'nun çıkmasından ve resmi gazetede yayınlanmasından bir yıl sonra jüri komisyonları kurulmuştur. 4933 sayılı kanunun dördüncü maddesi gereğince, Bakanlar Kurulu tarafından 15.05.1947 tarihinde alınan karara dayanılarak, İnönü Armağanları Jüri Komisyonunda yer alanların isimleri Resmi Gazete'nin 3 Haziran 1947 tarih ve 6622 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. Buna göre:

Bilim Jüri Komisyonu'na, Ord. Prof. Dr. Kerim Erim (İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Profesörü), Prof. Dr. Akil Muhtar Özden (İstanbul Milletvekili), Prof. Dr. Saim Ali Dilemre (Rize Milletvekili) ve Prof. Dr. Adnan Adıvar (İstanbul Milletvekili) asıl üye olarak, Ord. Prof. Dr. Mustafa Şekip Tunç (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ruhbilim Profesörü), Prof. Dr. Şevket Birand (Yüksek Ziraat Enstitüsü Jeoloji Profesörü) ve Prof. Ratip Berker (İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Dekanı) de yedek üye olarak seçilmişlerdir.

Sanat Jüri Komisyonu'na, Celal Esat Arseven (Ordu Milletvekili), Adnan Saygun (Ankara Devlet Konservatuarı Kompozisyon Öğretmeni), Profesör Bonats (İstanbul Teknik Üniversitesi Mimari Fakültesi Profesörlerinden) ve Yahya Kemal Beyatlı (Eski İstanbul Milletvekili) asıl üye olarak, Muhsin Ertuğrul (İstanbul Şehir Tiyatroları Rejisörü), Sadettin Arel (İstanbul Şehir Konservatuarı Müdürü) ve Prof. Dr. Suut Kemal Yetkin de (Urfa Milletvekili) yedek üye olarak seçilmişlerdir.

Keşif ve İhtiralar Jüri Komisyonu'na ise Prof. Dr. Kemal Cenap Berksoy (Yozgat Milletvekili), Rüştü Uzel (Milli Eğitim Bakanlığı Meslek ve Teknik Eğitim Müsteşarı), Ord. Prof. Arndt (İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Profesörü) ve Ord. Prof. Salih Murat Uzdilek (İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Fizik Profesörü) asıl üye olarak, Prof. Hayri Dener (Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Profesörü), Ord. Prof. İbrahim Hakkı Akyol (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fiziki Coğrafya Profesörü) ve Prof. Süreyya Tahsin Aygün de (Yüksek Ziraat Enstitüsü Veteriner Fakültesi Profesörlerinden) yedek üye olarak seçilmişlerdir[27].

24 Ahmet Makal, "Türkiye'de Kamu Kesimi Çalışanlarının Maaş ve Ücretlerine İlişkin Gelişmeler: 1923-1963", *Amme İdaresi Dergisi*, C. 34, Sayı: 3, ss. 59-98, Eylül 2001, s.76.

25 *Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İstatistik Göstergeler Statistical Indicators 1923-2009*, Türkiye İstatistik Kurumu Yay., Ankara, 2010, s. 576.

26 Binyazar, *a.g.m.*, s.9.

27 *BCA* 030 18 01 02 113 32 14; *T.C. Resmi Gazete*, 03 Haziran 1947, Sayı: 6622; *Akşam*, 22 Mayıs 1947.

Jüriyi oluşturan komisyon üyeleri dikkatlice incelendiğinde, her komisyonda en az bir ya da daha fazla CHP milletvekilinin bulunuyor olması dikkati çekmektedir. Kanunda bunu gerektirecek kesin bir hüküm olmamasına karşın böyle bir tutum takınılmasının bir rastlantı olmadığı, bunun partinin bilinçli bir tercihi olduğu ve bu şekilde komisyonlar üzerinde dolaylı da olsa bir denetim sağlamak istediği ileri sürülebilir.

"İnönü Armağanları Tüzüğü" ise konu ile ilgili yasanın çıkmasından ve resmi gazetede yayınlanmasından iki yıl sonra hazırlanmıştır. 4933 sayılı kanuna dayanılarak hazırlanan ve Danıştay tarafından incelenmiş olan İnönü Armağanları Tüzüğü, Bakanlar Kurulu'nun 05 Eylül 1948 tarih ve 3/8007 nolu kararıyla 02 Ekim 1948 tarih ve 7023 numaralı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir[28]. Ancak hazırlık aşaması oldukça uzun bir süre alan İnönü Armağanları, sadece 1948 ve 1949 yılları için iki kez düzenlenebilmiş ve ödüller de 1949 ve 1950 yıllarında verilebilmiştir.

Daha sonraki yıllarda ise eldeki bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, İnönü Armağanları konusu tam bir bilinmezliğe doğru sürüklenmiştir. 14 Mayıs 1950'de DP'nin iktidara gelmesinden sonra, Cumhuriyet gazetesinde 1951 tarihinde İnönü Armağanlarının verileceğine dair "*Memlekette ilim, sanat ve edebiyatı teşvik gayesiyle 1948 yılında ihdas edilmiş olan ve üç yıldır muntazaman Ocak ayında tevzi edilen İnönü Sanat Mükâfatı bu ayın 28'inde evvelce jüri tarafından seçilmiş olan eşhasa tevzi edilecektir. Bu yıldan sonra da bu mükâfat daha şümullendirilerek yeni bir esas üzerinden tevzie devam edilecektir.*"[29] şeklinde bir haber çıkmasına, hatta zaman zaman bazı hükümetlerin armağanların verileceğine yönelik açıklamalar yapmalarına ya da birtakım girişimlerde bulunmalarına karşın, tespit edilebildiği kadarıyla, İnönü Armağanları bir daha hiç verilmemiştir.

Bu arada belirtmek gerekirse, İnönü Armağanları'nın Demokrat Parti zamanında yeniden verilmemesi CHP ve DP arasındaki sert iktidar ve muhalefet ilişkileri açısından düşünüldüğünde dahası söz konusu dönemde İsmet İnönü'nün artık ana muhalefet lideri olduğu düşünüldüğünde anlaşılabilir olmakla beraber, İnönü Armağanları DP sonrasında da çok uzun yıllar verilmemiştir. Hatta 20.11.1961 ve 20.02.1965 yılları arasında Başbakanlık yapan İsmet İnönü döneminde de verilmemiş, gündeme dahi gelmemiştir.

Ayrıca 1951 tarihinde yürürlükten kaldırılması hakkında kanun tasarısı hazırlanan[30] veya bir ara isminin değiştirilmesi düşünülen[31] İnönü Armağanları

28 *BCA* 030 18 01 02 117 60 19; *T.C. Resmi Gazete*, 02 Ekim 1948, Sayı: 7023.

29 *Cumhuriyet*, 17 Mart 1951.

30 *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: IX, Cilt: 4, Toplantı: 1, Otuz üçüncü birleşim, 22. 01. 1951 Pazartesi, s. 293; *Cumhuriyet*, 08 Aralık 1951.

31 Milliyet gazetesindeki habere göre, 11 Nisan 1951'de İnönü Sanat Armağan'ın isminin değiştirilmesi gündeme gelmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan kanun tasarısı TBMM'ye sunulmuş ve "*Yaşayan kişilerin adlarının yapı ve müesseslere alem olarak kullanılmaması kabul edilmekte ve İnönü Sanat Mükafatı yerine Türk Sanat Mükafatı veya Devlet Sanat Mükafatı isimleri teklif olunmaktadır.*" denilmiştir. *Milliyet*, 11 Nisan 1951.

Kanunu için ayrılan bütçede de zaman içinde faklılıklar olmuştur. 4933 sayılı Kanun ve Nizamnamesi gereğince verilecek İnönü Armağanı için 08.07.1948'de 250.000 liralık bir kaynak[32] ayrılmıştır. Bununla beraber bütçeye konacak ödenek miktarı kanunla tâyin edilmiş olduğu hâlde daha açık bir ifadeyle İnönü Armağanları hakkındaki 4933 sayılı Kanunun 12. maddesi gereğince İnönü Armağanları Kaynak Akçesi adı altında millî bankaların birinde Başbakanlık emrinde iki milyon liralık bir kaynak kurulması ve Başbakanlık Bütçesine her yıl en aşağı 250.000 lira ödenek konulması gerektiği halde, zaman içinde bütçeye bu miktarlardan daha az ödenek konduğu veya hiç konulmadığı görülmüştür[33]. 1949 ve 1950 yılı için bütçeye 50.000 lira konulmuş[34], öte yandan 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1961, 1969 ve 1970 yıllarında ise bütçeden bir (1) lira pay ayrıldığı tespit edilmiştir[35]. 20 Aralık 1963'te de TBMM Bütçe ve Plan Karma Komisyonunda Başbakanlık ve ona bağlı kurumların bütçe görüşmeleri sırasında, çeşitli sanat dallarında başarı göstereceklere verilmesi gereken İnönü Armağanı için bütçeye sembolik olarak yine bir (1) TL'lik ödenek konulurken, TÜBİTAK'ın bütçesi ise tabiî senatör Sami Küçük'ün teklifiyle 500 bin liradan 3,5 milyon liraya çıkarılmıştır[36].

İnönü Armağanları ödülünün en son 1950 yılında verilmesinden sonra, bu konu ilk kez Sadi Irmak Hükümeti zamanında yeniden gündeme gelmiştir[37]. Irmak başkanlığındaki 38. Hükümette Kültür Bakanı olan Hayriye Ayşe Nermin Neftçi[38], 23 Aralık 1974'te yaptığı bir açıklamada, İnönü Armağanları'nı vermeye

32 *TBMMTD*, Dönem: VIII, Cilt: 12, Toplantı: 2, Seksenbeşinci birleşim, 08. VII. 1948 Perşembe.

33 *Cumhuriyet*, 26 Aralık 1958.

34 *TBMMTD*, Dönem: VIII, Cilt: 24, Toplantı: 4, Kırk Beşinci Birleşim, 13.11.1950 Pazartesi, s. 34, 47.

35 *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi (CSTD)*, Dönem: 1, Cilt: 4, Toplantı: 1, Seksenikinci Birleşim, 13.9.1962 Perşembe, s. 33-34; CSTD, Dönem: 1, Cilt: 5, Toplantı: 1, Doksandördüncü Birleşim, 23.10.1962 Salı, s. 30; *CSTD*, Toplantı : 9, Cilt : 56, 31 nci Birleşim 28.01.1970 Çarşamba, 102, 176; *CSTD*, Toplantı : 9, Cilt : 58, 67 nci Birleşim 9.5.1970 Cumartesi, s. 88; *CSTD*, Toplantı: 10, Cilt: 67, 116. Birleşim, 20.09.1971 Pazartesi, s. 646; *Millet Meclisi Tutanak Dergisi(MMTD)*, Dönem: 3, Cilt: 8, Toplantı: 1, 116. Birleşim, 21.7.1966 Perşembe; *TBMMZC*, Devre: IX, Cilt: 20, Toplantı: 3, Kırk dördüncü birleşim, 16. XI. 1953; *TBMMZC*, Devre: X, Cilt: 8, İçtima: 2, onüçüncü İnikat, 12. XII. 1955; *Milliyet*, 08 Haziran 1954.

36 *Cumhuriyet*, 21 Aralık 1963.

37 17 Kasım 1974 - 31 Mart1975 tarihleri arasında görev yapan Sadi Irmak Hükümeti, 1974 yılında yaşanan uzun süren hükümet bunalımı sonrasında kurulmuştur. Söz konusu tarihte Bülent Ecevit ile Süleyman Demirel bir hükümet kuramayınca, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Prof. Dr. Sadi Irmak'ı Başbakanlığa atamış ve ondan partiler üstü bir kabine kurmasını istemiştir. Irmak, 1943'te Konya'dan milletvekili seçilmiş, 1946'da kısa bir süre Çalışma Bakanlığı görevinde bulunmuş, 18 Haziran 1974'te de kontenjan senatörlüğüne atanmıştır. Güven Partisi dışındaki diğer partilerin bakanlık vermeyi reddettiği Irmak, kabinesine devlet memurlarını, teknokratları ve profesörleri almak zorunda kalmıştır. Meclisten güvenoyu da alamamasına karşın, Cumhurbaşkanının yeni hükümet kuruluncaya kadar görevini devam ettirmesini istediği Sadi ırmak başkanlığındaki hükümet, 31 Mart 1975'e kadar başbakan olarak kalmıştır. Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Türkçesi: Ahmet Fethi, 2. Baskı, Hil Yay., İstanbul, 1996, s.332-333; *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, s.342.

38 Hayriye Ayşe Nermin Neftçi, (1924– 20 Ağustos 2003) Türkiye tarihindeki ilk kadın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili olan Neftçi, 1974 ve 1975 yıllarında Kültür

çalışacaklarını söylemiş ve armağanların da, kanunda da belirtildiği gibi, Birinci İnönü Savaşı'nın yıldönümü olan 10 Ocak'ta hak sahiplerine verileceğini belirtmiştir[39], Ancak yapılan araştırmada, bu yönde bir gelişmenin yaşanmadığı başka bir deyişle herhangi biri ya da birilerine İnönü Armağanı verilmediği görülmüştür. Dolayısıyla Türkiye'de hükümet bunalımlarının yaşandığı bir sırada, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün isteğiyle partiler üstü bir hükümet olarak kurulan ayrıca TBMM'den de güvenoyu alamayan söz konusu hükümet zamanında, içinde bulunduğu koşullardan kaynaklı olsa gerek, bu işin sadece sözde kaldığı anlaşılmaktadır[40].

İnönü Armağanları konusu 1978'de bir kez daha gündeme gelmiştir. Eldeki verilerden tam olarak hangi gerekçeyle yeniden gündeme geldiği anlaşılamamakla beraber, Cumhuriyet gazetesinde "*İnönü Armağanları Yasası*" yeniden canlandırılıyor şeklinde atılan bir başlıkla kamuoyu da konudan haberdar olmuştur. Gazetede yer alan bilgilere göre, söz konusu kanunun Başbakan Bülent Ecevit'in direktifi ile yeniden uygulanması kararlaştırılmış ve İnönü Armağanı'nın 1979 yılında sanat dalında verilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca jüri heyetinin Kültür Bakanlığı tarafından oluşturulması ve 1979 İnönü Armağanları'nı kazananların da, İnönü savaşlarının yıldönümü olan, 10 Ocak 1980 tarihinde açıklanacağı bildirilmiştir[41].

Gerçekten de, 04.10.1979 tarihinde, Bakanlar Kurulu tarafından 4933 sayılı Kanunun dördüncü maddesinden hareketle alınan bir kararla, sanat dalında İnönü Armağanları'nı hak edenleri belirlemek amacıyla bir jüri oluşturulmuştur[42]. Jüri komisyonuna ise Prof. Dr. Sadi Çalık (Heykeltraş-Ressam/Devlet Güzel Sanatlar Akademisi), Doç. Dr. Devrim Erbil (Ressam/Devlet Güzel Sanatlar Akademisi), Prof. Dr. Semavi Eyice (Bizans Sanatı/İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Abdullah Kuran (Sanat Tarihi/Boğaziçi Üniversitesi) asıl üye olarak, Prof. Dr. Tahsin Özgüç (Önasya Arkeolojisi/Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Sencer

Bakanı olarak görev yapmıştır. 1924 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Neftçi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi, serbest avukatlık yaptı. Eşi Nizamettin Neftçi ile 1950 yılında CHP'ye giren Nermin Neftçi, 1965 genel seçimlerinde Muş Milletvekili oldu. Neftçi, 1969 genel seçimlerinde vatandaşların isteği üzerine adaylığını Muş ilinden koydu ve Doğu illeri arasında demokrasiye geçildiğinden bu yana genel oyla seçilen ilk kadın milletvekili oldu. İki dönem (13. ve 14.) milletvekilliği yapan Neftçi, CHP'de Parti Meclisi üyeliği, Merkez Yönetim Kurulu ile Grup Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulundu, daha sonra Cumhuriyetçi Güven Partisi'ne geçti. Mayıs 1973'te TBMM ilk kadın başkanvekili oldu. 1973 genel seçimlerine katılmadı. Kasım 1974'te kurulan Sadi Irmak başkanlığındaki 38. Hükûmet'te dışarıdan Kültür Bakanlığı yaptı. Türkan Akyol'dan sonra görev yapmış ikinci kadın bakandır. Çeşitli gazete ve dergilerde makalelerinin yanı sıra *O Yakadan Bu Yakaya* adında, Kerküklülerin Türkçe yapısını ve folklorunu anlatan bir kitabı vardır. 20 Ağustos 2003'te, geçirdiği kalp krizi nedeniyle Bodrum'da yaşamını yitirdi. Nevzat Erdoğan, "Muş'un İlk Kadın Milletvekili, Nermin Neftçi (1924-2003)", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, ss. 9-32, Haziran: 2015.

39 *Milliyet*, 23 Aralık 1974.

40 Ahmad, *a.g.e.*, s.332-333.

41 *Cumhuriyet*, 28 Aralık 1978.

42 *BCA* 030 18 01 02 381 265 1.

Tonguç (Amerikan Edebiyatı ve Medeniyeti/İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Fahri İz (Edebiyat/Boğaziçi Üniversitesi) yedek üye olarak seçilmişlerdir[43].

Ancak tüm bu hazırlıklara karşın, bu ödülün herhangi birine verildiğine dair bir kayda rastlanmamıştır. Diğer yandan, konunun Bülent Ecevit'in 05.01.1978 ile 12.11.1979'daki başbakanlığının son yıllarında gündeme geldiği görülmektedir[44]. Sonrasında da, 12.11.1979 ile 12.09.1980 yılları arasında Süleyman Demirel hükümeti kurulmuş[45] ve bir süre sonra da 12 Eylül 1980'de ordu yönetime el koymuştur. Dolayısıyla da, bu yaşananlardan hareketle, Ecevit Hükümeti'nin, koşulları gereği, bu niyetini gerçekleştirebilecek ortam ve zamanı bulamadığı söylenebilir.

İnönü Armağanları konusunun, Turgut Özal ve Yıldırım Akbulut'un başbakanlıkları döneminde yeniden gündeme geldiği görülmektedir. Bu defa da kanunda yeni düzenlemeler yapılmıştır[46]. Ancak eldeki verilerden konunun neden yeniden gündeme geldiği yine anlaşılamamıştır. Söz konusu hükümetler zamanında, İnönü Armağanları Kanunu'nun dördüncü maddesinde yer alan İnönü Armağanları'nı hak edenleri belirtmek üzere kurulacak olan Jüri Komisyonlarının üyeleri, 04.07.1988'de yayınlanan Kanun Hükmünde Kararname ile değiştirilmiş ve "*…her fakülte ve yüksek okul profesörler veya öğretmenler kurullarınca gösterilen adaylar arasından ilgili bakan tarafından seçilir.*" denilmiştir. Böylelikle Bakanlar kuruluna ait olan yetki ilgili bakanlığa verilmiştir[47]. 07.02.1990 yılında ise ilgili bakanlığın adı somutlaştırılarak, Kültür Bakanlığı olarak belirlenmiştir[48]. Söz konusu dönemlerde ise M. Tınaz Titiz ile Namık Kemal Zeybek, Kültür Bakanı olarak görev yapmışlardır[49]. Öte yandan, söz konusu yıllarda da İnönü Armağanı'nın verildiğine yönelik bir kayda rastlanmamıştır.

Tüm bu bilgilerden hareketle, İnönü Armağanları konusunun dönem dönem bazı hükümetlerin gündemine geldiği ancak, bu durumun sadece kanunla ilgili yeni düzenlemeler ve jüri seçimiyle sınırlı kaldığı ve sonrasında konu hakkında başka bir adımın atılmadığı ya da atılamadığı söylenebilir. Dolayısıyla, İnönü Armağanları konusu sadece hükümetlerin gündemine

43 *T.C. Resmi Gazete*, 25 Kasım 1979, Sayı: 16820.

44 *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, s.382-395.

45 *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, s.397-413.

46 *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, s.447-473.

47 *T.C. Resmi Gazete*, 5 Ağustos 1988, Sayı: 19890 Mükerrer, s.7.

48 *TBMMTD*, Dönem: 18, Cilt: 40, Yasama Yılı: 3, Yetmiş birinci birleşim, 31. 01. 1990 Çarşamba, s. 10-11, 17, 41, 60-61; "*Madde 4 – (Değişik birinci fıkra: 4/7/1988 - KHK - 336/1 md.; Değiştirilerek kabul: 7/2/1990 - 3612/23 md.) İnönü armağanlarını hakedenleri belirtmek üzere, her üç yılda bir,biri bilim, diğeri sanat, üçüncüsü keşif ve ihtiralarla üstün başarılar için üç jüri komisyonu kurulur.Jüri komisyonlarının üyeleri üç jüri komisyonunun her biri için ikişer tane olmak üzere her fakülte ve yüksekokul profesörler veya öğretmenler kurullarınca gösterilen adaylar arasından Kültür Bakanı tarafından seçilir. Jüri komisyonlarının dördü asıl, üçü yedek olmak üzere yedi üyesi bulunur.*" http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4933.pdf/, (Erişim: 12.02.2017).

49 *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, s.453.

gelmiş, ancak bu konuda somut bir gelişme yaşanmamıştır. Daha açık bir deyişle 1950 yılından sonra bu isimle herhangi bir ödül verilmemiştir.

Bu durum, ilk andan itibaren farklı gerekçelerle de olsa, entelektüel kesimler tarafından zaman zaman eleştirilmiştir. Ahmet Muhip Dıranas, İnönü Armağanı başlıklı yazısında hiçbir sanat koluna armağan verilmeğine işaret ederek "*… bu memlekette en çok teşvike muhtaç olan sanattır, yine bu memlekette en fakir, en alaka görmeyen, hatta hor görülen adam sanatkârdır.*" demiştir[50].

Falih Rıfkı Atay da, "*Eski, Yeni*" başlıklı bir yazısında güzel sanatların toplumun yaşamında ki önemine ve bireyin yaşamına getireceği canlılığa dikkati çekerek İnönü Armağanları'nın verilmiyor olmasını eleştirmiştir[51]. Atay, bu defa 1954'te, Dünya gazetesindeki bir yazısında da, yine aynı konuya değinerek DP iktidarının İnönü Armağanları için bütçeye yalnızca bir liralık ödenek koymasına vurgu yapmış ve DP'yi sanata gereken önemi vermemesi nedeniyle eleştirmiştir. Atay, bu konuda şunları söylemiştir:

"*Yeni Almanya endüstri tesislerini birer güzel sanat sergisi haline getirecek kadar, bu binalarda sanatkârlara vazife vermiştir. Yıllardan beri belli bir yekûnu aşan resmi ve yarı resmi inşaatta müteahhitlere sağladığımız kazanç kadar bir yüzdenin güzel sanatlara ayrılması için boşuna kalem çaldık, durduk. Milli kalkınmanın temeli, bir seviye kalkınması olduğunu kimlere ve nasıl anlatmalı? Ve bu seviye kalkınması olmadıkça bütün gayretlerin nihayet boşuna gitmeye mahkum olduğuna kimleri ve nasıl inandırmalı?.*"[52].

Burada tartışılması gereken bir diğer konu da ödülün adı meselesidir. İnönü Armağanları'nın, İnönü döneminden sonra hiç verilmemiş olması, ödülün adından kaynaklanmış olmalıdır. Daha açıkçası ödüle İsmet İnönü'nün temsil ettiği makamın adının yerine, onun soyadının verilmesinin, daha en baştan bu organizasyonun sürdürülebilirliği konusunda en büyük engeli oluşturduğu düşünülebilir. Bununla beraber, bu ismin CHP tarafından bilinçli ve istekli bir şekilde seçildiği de ayrı bir gerçektir. Gerek kanun tasarısını verenlerde gerekse de kanun tasarısının komisyonlarda görüşülmesi sırasında, kanunun İnönü ismini taşıyor olmasından kaynaklı bir memnuniyetin olduğu açıkça görülebilmektedir.

İnönü Armağanları Kanunu tasarısının görüşüldüğü komisyonlarda, kanun tasarısının İnönü ismini taşıyor olmasına yönelik olarak şunlar söylenmiştir:

Maarif Komisyonu raporunda "*…Devlet Reisimizin muhterem adını taşıyacak olan armağan…*"; Ziraat Komisyonu raporunda "*…Milli Şefimizin yüce adını taşıyan bir mükâfatla teşvik etmenin memlekette yaratacağı faaliyet havası*

50 *Ahmet Muhip Dıranas, Yazılar (Toplu Yazıları)*, Haz.:Münire Dıranas, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2000, s.218.
51 *Cumhuriyet*, 10 Aralık 1951.
52 *Dünya*, 8 Haziran 1954.

da ehemmiyetli görülmüştür…"; Millî Müdafaa Komisyonu raporunda "*… Reisicumhurumuz ve Büyük Milli Şefimizin yüksek adlarına muzaf olan ve yurdun mukadderatı için bir dönüm noktası senbolü bulunan İnönü adı altında…*"; Bütçe Komisyonu raporunda da "*…Aziz Milli Şefin adını taşıyan bir armağanla Milli Mücadelenin ilk zaferinin yaratıldığı günde mükâfatlandırmanın geniş faydalar sağlayacağı düşünülerek teklif esas itibariyle uygun görülmüş…*"[53]. Ayrıca bütün komisyon raporlarında, dönemin de bir gereği olarak, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'den "*Milli Şef*" olarak söz edilmiştir.

Ayrıca kanun tasarısı 1946'ta TBMM'de yeniden görüşülürken tasarıyla ilgili olarak yaptığı konuşma sırasında, aynı zamanda önergenin de sahiplerinden biri olan, Şükrü Sökmensüer, tasarının "*İnönü*" adını taşıması konusuna da değinmiş ve Milli Mücadele sırasında İnönü Savaşlarında elde ettiği başarılarla ebedileşen İnönü adının, "*ulusal yaratıcılık*" alanında da ebedileşmesi için, kanun tasarısına bu adın verildiğini söylemiştir[54]. Kanun tasarısıyla ilgili görüşlerini açıklamak üzere söz alan Siirt Milletvekili Ali Rıza Esen de, ismin çok güzel bir seçim olduğunu belirtmiştir[55]. Komisyon raporlarındaki ifadelerden ve TBMM'deki konuşmalardan da anlaşılabileceği gibi, kanun tasarısına "İnönü Armağanı" adının verilmesinin bir amacı da İnönü'nün adını sürekli yaşatmak olmuştur.

Bununla beraber, TBMM'ye kanun tasarısı verildiğinde yıl 1943 ve komisyonlar raporlarını hazırladıkları sırada ise yıl 1944'tür. O sırada henüz İkinci Dünya Savaşı sona ermemiştir. Türkiye'de tek partili siyasal yaşam sürmektedir ve İnönü de halen "*Milli Şef*" sıfatıyla anılmaktadır[56]. Nitekim yukarıdaki örneklerde de açıkça görülebileceği gibi, İnönü ile ilgili söylenen sözler de tek parti dönemini yansıtan dahası "*Milli Şef*" anlayışını yansıtan

53 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM, (Erişim: 23.12.2017).

54 Bu konuda şunları söylemiştir: "*Tasarı, büyük milletimizin her alanda yüzlerce yıl sürüp giden makûs talihini yenen, İstiklâl Savaşımızın bugünkü varlığımıza temel bir zaferinin ve o zaferin kahramanının adını yani "İnönü" adını; taşımaktadır. Bu ad, millet dâvalarını kazanma, yoktan varetme yani yaratma, yorulmak bilmeyen, gevşemeyen ve durmadan artan ve her alanda zafere inanan bir çalışma hamleciliğinin sembolüdür. Büyük Meclisin bu tasarıyı kabulü halinde İnönü adı haklı olarak ulusal yaratıcılık alanında da ebedîleşecektir.*" *TBMMTD*, Dönem: VII, C. 24, İçtima: 3, 64. Birleşim, 13.06.1946, s.253.

55 Bu konuda şunları söylemiştir: "*Arkadaşlar, çalışma iki suretle olur; biri kanun suretiyle, diğeri teşvik suretiyle. Kanuni suretle olan çalışmalar bilirsiniz ki, Cihan harbinden sonra bazı memleketlerde vücut bulmuştu. Lâkin eski devirlerde de vardı. Fakat en ziyade teşvikle vukua gelen çalışmadır ki, en ziyade verimli olur, arkadaşlar. Cemiyet içinde özenerek millî ihtiyacın karakterine uygun bir surette çalıştırılan bir millet, bu sahada çok ilerlemiştir. Bu cemiyet idaresinin bu memlekette medeni hayatta uzun uzun inkişaflar vermiştir. Türk çocuğu azimlidir ve aynı zamanda kuvvetli olan cevherini işletmek için bu gayet güzel bir kanundur. Arkadaşlar, bu tasarının bir de ismi vardır ki, çok güzel intihab edilmiştir. İnönü armağanı. Bu güzel, çok güzel bir isimdir. Biz bunu çocuklarımızın çocuklarına aşılamakla daima haz ve şeref duyacağız.*" *TBMMTD*, s.254.

56 26 Aralık 1938 yılında toplanan CHP Olağanüstü Kurultayı'nda, İnönü, CHP'nin değişmez genel başkanlığına seçilmesinin yanı sıra, "Millî Şef" sıfatıyla da anılmaya başlanmıştır. Bu konuda bkz.: Hakan Uzun, "Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları", *ÇTTAD*, IX/20-21, (2010/Bahar-Güz), s.s.233-271.

ifadelerdir ve İnönü döneminde yayımlanmasına karar verilen ulusal bir ansiklopedinin adına da "*İnönü Ansiklopedisi*" adı verilmiştir[57].

Diğer yandan tasarı TBMM'nin gündemine üç yıl sonra, 13 Haziran 1946 yılında, geldiğinde ise daha önce de belirtildiği gibi artık dünyada ve Türkiye'de her şey tamamen değişmeye başlamıştır. Bu nedenle de kanun tasarısı 1946'da TBMM'nin gündemine geldiğinde isim konusu yeni koşullar göz önünde bulundurularak yeniden düşünülebilirdi. Çünkü "İnönü Armağanları" ismi, çok partili siyasal yaşamda, hele de bir süre sonra ana muhalefet liderinin ismini taşıyacak olması nedeniyle, yaşaması ya da yaşatılması zor bir isimdi.

2.a. 1948 Yılı İnönü Armağanları'nın Dağıtımı

Basında yer alan haberlerden anlaşıldığına göre, kamuoyunda İnönü Armağanlarının 1949 yılından önce verileceğine dair bir beklenti oluşmuştur. Cumhuriyet gazetesinde 7 Kasım 1947'de çıkan bir haberde, ödül verilecek kişilerin belirleneceği ve 13 Haziran 1946'da kabul edilen İnönü Armağanları Kanunu gereğince armağanların ilk defa bu yıl verilmesi gerekiyor denilmiştir[58]. Aynı gazetede 10 Ocak 1948'de çıkan bir haberde de, kanun gereğince İnönü Armağanı'nı alacak kimseleri seçmek üzere Heyeti Vekile tarafından bir jüri kurulduğu ve ilk kazananların yine kanun hükümlerine göre 1948 senesinde Birinci İnönü zaferinin yıldönümünde, ilanının kararlaştırıldığı yazmaktadır. Haberin devamında ise günü gelip de, bu ilan yapılmayınca, birtakım dedikoduların çıktığı ve Ankara'dan çekilen bir telgrafta jürinin İnönü Armağanlarından şiir mükâfatını Yahya Kemal'e, musiki mükâfatını Adnan Saygun'a ve tiyatro mükâfatını da Cevad Fehmi'ye verilmesini kararlaştırdığı, fakat Başbakan Hasan Saka'nın bu sanatkârları ve eserlerini beğenmediği için kararı reddettiği bu nedenle de armağanların bu yıl verilmeyeceği yazılmıştır. Ayrıca gazetede konu hakkında Jüri Komisyon Başkanı Celal Esad Arseven'in bilgisine müracaat edildiği, onun da bu dedikoduların doğru olmadığını, asıl sebebin nizamnamenin henüz hazırlanamamasından kaynaklandığını söylediği ve bu zorunlu ertelemeden ötürü de ödülün ancak 1949'da verilebileceği belirtilmiştir[59]. Gerçekten de söz konusu tarihte İnönü Armağanları tüzüğü henüz hazırlanmamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, tüzük ancak 02 Ekim 1948 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Hatta İnönü Armağanlarının ilim, sanat ve teknik bölümleri için kurulan komisyonlar bir toplantı yaparak armağanları hak edenlere verilecek diplomanın şekli ile madalyanın yapılması hususunda hazırlıklara da ancak 1948'in son aylarında başlamışlardır[60].

57 Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 4. Kitap Birinci Bölüm, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999, s.60; Osman Akandere, *Millî Şef Dönemi, Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler 1938-1945*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.56-57.

58 *Cumhuriyet*, 7 Kasım 1947.

59 *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1948.

60 *Cumhuriyet*, 9 Aralık 1948.

Sonunda, İnönü Armağanları'nın sonuçları, kanunda da belirtildiği gibi, 1949 yılının Ocak ayının 10. gününde, Başbakanlıktan yayımlanan bir tebliğle kamuoyuna duyurulmuştur. Buna göre, Âkil Muhtar Özden, Dr. Adnan Adıvar, Dr. Saim Ali Dilemre ve Ordinaryüs Profesör K. Erim'den oluşan "İnönü Armağanı" Bilim Şubesi Jürisi, gerek başkanlık aracılığıyla, gerek jüri üyesi olarak bulunanlar tarafından ve yahut da doğrudan doğruya jüriye gönderilen eserleri inceleyerek iki kişinin çalışmalarını ödüllendirmiştir. Çalışmalardan biri, Ankara Tıp Fakültesi Infection Hastalıkları Profesörü Dr. Hüseyin Kemal'e aittir. Jüri heyeti, Prof. Dr. Hüseyin Kemal'in Ankara Tıp Fakültesi Mecmuası'nda yayınladığı "*Kabakulak Virüsünün Tavuk Ambriyonu Üzerinde Kültürü ve Kabakulak Etyolojisi Üzere Bir Kaç Tecrübe*" isimli araştırmasını 5.000 liralık İnönü Armağanı'nı almaya layık bulmuştur. Araştırmaya, söz konusu virüsün üretilmesi metotları üzerinde bir keşfe varılmış olduğundan dolayı ödül verilmiştir. Çalışması ödüllendirilenlerden biri de, İstanbul Fen Fakültesi Matematik Profesörlerinden Dr. Cahit Arf'tır[61]. Arf'ın"*Elâstik Bir*

61 Cahit Arf: 1910 yılında Selanik'te doğan Cahit Arf, ilkokulu o yıllarda sultani adı verilen liselerin ilk kısmında okumuş, daha beşinci sınıftayken tanıştığı genç bir öğretmen onun matematikle ilgilenmesini sağlamıştır. Lisenin orta kısmına geldiğinde artık okul arkadaşlarının çözemediği matematik sorularını çözen Cahit Arf'ın bu yeteneği ailesi ve hocalarının dikkatini çekmiş ve Paris'teki St. Louis Lisesinde okumak üzere ailesi tarafından Fransa'ya gönderilmiştir. Üç yıllık lise tahsilini iki yılda bitirip Türkiye'ye geri dönen Cahit Arf o sıralarda Türk hükümeti tarafından yüksek öğrenim görmek üzere sınavla Avrupa'ya gönderilecek aday öğrenciler arasına alınmıştır. Bu sınavı kazanan Cahit Arf Fransa'ya geri dönüp birçok bilim adamının yetiştiği okul olan École Normale Supérieure'e kaydolmuştur. Yükseköğreniminden sonra Türkiye'ye geri dönen Arf, bir süre Galatasaray Lisesinde hocalık yapmış ve sonra doçent adayı olarak İstanbul Üniversitesi Matematik Kürsüsü'ne geçmiştir. 1937 yılında doktorasını yapmak üzere Göttingen Üniversitesi Matematik Bölümü'ne giden Cahit Arf'ın bu üniversitede yaptığı doktora çalışması onun dünya çapında tanınmasına yol açmıştır. Cahit Arf matematik dehalarının bile çok zor dediği bir konu üzerinde tek başına çalışmış ve bir buçuk yıl içinde konusu "non-commutative Class Field" olan doktorasını tamamlamıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların bir kısmı literatüre "Hasse-Arf" teoremi olarak geçmiştir. Doktora tezini 1938 yılında bitiren Cahit Arf bir yıl daha Göttingen'de çalışmalarını sürdürmüş, bu dönemde de dünya literatürüne "ArfInvaryantı" adıyla geçen, cebirsel ve diferansiyel topolojide büyük önem taşıyan bir çalışmaya imza atmıştır. 1938'in sonunda Türkiye'ye üniversitesine geri dönen Arf 1943'te profesör, 1955'te ordinaryüs profesör olmuştur. 1962 yılına kadar üniversitede çalışmalarını sürdüren Cahit Arf o yıllarda bir yıllığına misafir profesör olarak Maryland Üniversitesine gitmiş ve ayrıca Mainz Akademisi muhabir üyeliğine seçilmiştir. 1960 yılında Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi'ni kurmak üzere görevlendirilen Cahit Arf 1962'de üniversitedeki görevinden ayrılmış ve bir yıl kadar Robert Kolej'de ders vermiştir. TÜBİTAK'ın kuruluş ve gelişmesinde büyük emekleri olan Cahit Arf 1963-1967 ve 1967-1971 yıllarında TÜBİTAK'ın Bilim Kurulu başkanlığını yapmıştır. Cahit Arf matematiğe yapmış olduğu köklü katkılarından dolayı 1974'te de TÜBİTAK Bilim Ödülü'ne layık görülmüştür. 1964-1966 yıllarında Princeton'da Institutefor Advanced Study'de çalışmalarını sürdüren; daha sonra California Üniversitesinde misafir öğretim üyeliği yapan Cahit Arf 1967'de Türkiye'ye dönüp ODTÜ Matematik Bölümünde çalışmaya başlamış ve 1980 yılında bu üniversiteden emekli olmuştur. 1980 yılında İTÜ ve Karadeniz Teknik Üniversitesinin, 1981 yılında ODTÜ'nün onur doktoralarını alan, 1993 yılında Türkiye Bilimler Akademisi Şeref Üyeliğine seçilen Cahit Arf 4 Şubat 1994'te de Fransa'da Commandeurdes Palmes Académiques Ödülü'ne layık bulunmuştur. Ülkemizde matematiğin simgesi haline gelen Ord. Prof. Dr. Cahit Arf 26 Aralık 1997'de vefat etmiştir.

Düzlemde Sabit Girilmeli Serbest Sınırları Olan Denge Durumlarının Belirtilmesi Hakkında" adlı, İstanbul Fen Fakültesi Mecmuası'nın 1947 senesi sayısında yayınlanan araştırması, 1946 yılında Paris'te Mecanique Applique Kongresine tebliğ edilmiş ve sonradan daha da genişletilerek büyük orijinal sonuçlara ulaşmış olması nedeniyle, İnönü Armağanı'nın 5.000 liralık ödülüne layık bulunmuştur[62].

Armağanın verilmesi için yapılan çalışmalar bununla da sınırlı kalmamış, İnönü Armağanı Kanunu gereğince, Urfa Milletvekili Suut Kemal Yetkin, İstanbul Teknik Üniversitesi Profesörlerinden Dr. Paul Bonatz ile Devlet Konservatuarı Tatbikat Sahnesi Rejisörü Muhsin Ertuğrul'dan meydana gelmiş olan jüri komisyonu, Giresun Milletvekili Celâl Esat Arseven'in başkanlığında toplanarak gereken incelemeleri yaptıktan sonra, 5.000 liralık özendirme armağanından birinin Yahya Kemal Beyatlı'nın "*Hayal Şehir*"[63] şiirine, yine 5.000 liralık özendirme armağanlarından birinin de Ahmet Adnan Saygun'un

---

Matematiği güzel sanatlardan bir olarak gören Arf, bu bilim dalını şöyle açıklamıştır: "Matematiğin de müzik gibi kompozitörleri, virtüözleri vardır. Kompozitörler teorileri kuranlar, virtiözler de teorileri söylediğim manada anlayarak, hissederek ifade edebilenler, hissettirebilenlerdir. www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//ozgecmis/CahitArf, (Erişim: 09.12.2017); *Cumhuriyet*, 27 Aralık 1997.

62 Ayintarihi.com, (Erişim: 26.11.2017); *Ulus*, 10 Ocak 1949; *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1949; *Vatan*, 10 Ocak 1949; *Yeni Sabah*, 10 Ocak 1949; *Tasvir*, 10 Ocak 1949;

63 Yahya Kemal Beyatlı'nın "Hayal Şehir" adlı şiiri şöyledir:

Git bu mevsimde, gurup vakti, Cihangir'den bak!
Bir zaman kendini karşındaki rü'yâya bırak!
Başkadır çünkü bu akşam bütün akşamlardan;
Güneşin vehmi saraylar yaratır camlardan;
O ilâh isteyip eğlence hayalhânesine,
Çevirir camları birden peri kâşânesine.
Som ateşten bu saraylarla bütün karşı yaka
Benzer üç bin sene evvelki mutantan şarka.
Mest olup içtiği altın şarabın zevkinden,

Elde bir kırmızı kâseyle ufuktan çekilen,
Nice yüz bin senedir şarkın ışık mîmarı
Böyle mâmûr eder ettikçe hayâl Üsküdar'ı.
O ilâhın bütün ilhâmı fakat ânîdir;
Bu ateşten yaratılmış yapılar fânîdir;
Kaybolur hepsi de bir anda kararmakla batı.

Az sürer gerçi fakîr Üsküdar'ın saltanatı;
Esef etmez güneşin şimdi neler yıktığına;
Serviler şehri dalar kendi iç aydınlığına,
Ezelî mağrifetin böyle bir iklîminde
Altının göz boyamaz kalpı kadar hâlisi de.
Halkının hilkati her semtini bir cennet eden
Karşı sâhilde, karanlıkta kalan her tepeden,
Gece, birçok fıkarâ evlerinin lâmbaları
En sahîh aynadan aksettiriyor Üsküdar'ı

Şair ve Fikir Adamı Olarak Yahya Kemal Beyatlı, Yayına Hazırlayan: Osman Oktay, Türk Ocağı Genel Merkezi Yayınları, Ankara, 2008, s. 86-87.

"*Yunus Emre Oratoryosu*"na, 3.000 liralık bir özendirme armağanının da yazar Cevat Fehmi Başkut'un "*Küçük Şehir*"[64] adlı piyesine verilmesine karar verilmiştir[65].

1948 yılı İnönü Armağanı'nı kazanan eser sahiplerine ödülleri 10.11.1949 tarihinde saat 11.00'da Başbakanlıkta yapılan bir törenle verilmiştir. Törende dönemin Başbakanı Hasan Saka, İçişleri Bakanı B. Münir Hüsrev Göle, Gümrük ve Tekel Bakanı B. Emin Erişirgil, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Kemali Bayezit, Ulaştırma Bakanı B. Kasım Gülek, Ekonomi Bakanı B. Cavit Ekin, Milli Eğitim Bakanı B. Tahsin Banguoğlu, Başbakanlık Müsteşarı ile jüri üyeleri hazır bulunmuşlardır.

Töreni Başbakan Hasan Saka kısa bir konuşmayla açmış ve şunları söylemiştir:

"*Değerli sanatkâr ve bilginlerimiz, 13 Haziran 1946 tarihinden beri yürürlükte olan 4933 sayılı İnönü Armağanı Kanunu uyarınca kurulmuş sayın jüri heyetlerimiz tarafından yapılan incelemeler neticesinde takdire lâyık görülen değerli eserlerinizin mükâfatını ilk defa olarak sizlere vermekle memleket ve millet adına büyük şeref ve sevinç duymaktayım. Bu başlangıç, sanat ve ilim kollarımızda çalışan asil Türk evlâtları arasında daha büyük ve milletlerarası ölçüde yüksek sanat ve ilim eserlerinin ortaya konmasını sağlayacak, memleket ve millet adına varlıklariyle iftihar edeceğimiz, gurur duyacağımız kıymetli bilginler ve sanatkârların yetişmesinin bir müjdecisi olsun. Sizi candan tebrik ederim.*"

Sonrasında ise Başbakan Hasan Saka, Hayal Şehir şiirinden dolayı Yahya Kemal Beyatlı'ya, Yunus Emre Oratoryosu'ndan dolayı Ahmet Adnan Saygun'a, Küçük Şehir piyesinden dolayı yazar Cevat Fehmi Başkurt'a sanat mükâfatını, Profesör Dr. Hüseyin Kemal ile Dr. Cahit Arf'a da bilim mükâfatını ve madalyalarını bizzat vermiş ve kendilerini tebrik etmiştir[66].

64 Cevat Fehmi Başkut'un "Küçük Şehir" adlı eseriyle ilgili olarak yapılan değerlendirmelerden biri şöyledir: "*Küçük Şehir, yazarın İstanbul ile Anadolu'yu karşılaştırdığı oyunlarından ikincisidir. Bu oyunda bir Anadolu kasabası, içindeki küçük fırsatçılarına rağmen, genellikle saf ve dürüst insanları ile yüceltilir. Anadolu kasabası yoksuldur, devletten ilgi görmez, kaynakları kurutulmuştur, kendi başına kalkınması olanaksızdır. Bu durumda kasabalarının iyiliği için çırpınan ülkücü kişiler, umutlarını büyük şehir insanlarının yardımına bağlamıştır. Böyle bir fırsat çıkar ve Büyük Şehir insanları Küçük Şehire doluşur. Fakat beraberlerinde getirdikleri, hırsızlık, ahlaksızlık, yalan ve düzenciliktir. İstanbul'un züppe kızı Nebile, duygusuzluğu, yapmacıklığı ile dürüst ve sadık Anadolu kızı Ayşe'ye karşıttır. Heyecanlı, ülkücü, çalışkan Kaymakam ile korkak, utanmasız, tembel İlhan'ın karşıt olmaları gibi. Kızını varlıklıya verme çabasındaki yoz Osmanlı paşası, şımarık kızı, yosma mürebbiyesi, hırsız dostu, yalancı doktoru, açıkgöz istifçisi ile İstanbul taşlanmaktadır. Bu oyunda ahlak yozlaşmasına karşı orta halli İstanbul'lunun tepkisi ve Anadolu'yu son bir umut, bir sığınak olarak görme ihtiyacı dile getirilmiştir. Yazar daha sonraki oyunlarından çoğunda namuslu İstanbul'luyu Anadolu'ya göç ettirmiştir.*" Sevda Şener, "Popüler Yazar Cevat Fehmi Başkut", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 3, ss.5-40, 1972, s.12-13.

65 Ayintarihi.com (Erişim: 26.11.2017); *Ulus*, 10 Ocak 1949; *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1949; *Vatan*, 10 Ocak 1949; *Yeni Sabah*, 10 Ocak 1949;

66 Ayintarihi.com, (Erişim: 26.11.2017); *Ulus*, 11 Ocak 1949; *Cumhuriyet*, 11 Ocak 1949; *Vatan*, 11 Ocak 1949; *Yeni Sabah*, 10 Ocak 1949;

Dönemin basını incelendiğinde, yarışmaya basında yeterince ilgi gösterilmediği söylenebilir. Gazetelerde, yarışma sonuçlarıyla ilgili olarak hemen hemen hiçbir yorum yapılmamış ve Anadolu Ajansı'ndan alınan resmi tebliğin yayımlanmasıyla yetinilmiştir. Ayrıca yarışmanın adının İnönü Armağanları olmasına karşın, yarışmayı kazananlar için yapılan törene Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün katılmamış olması da oldukça dikkat çekicidir.

Diğer yandan, Yeni Sabah gazetesinde İnönü Armağanları üzerine çıkan bir yazıda, ödül verilen kişiler üzerinden söz konusu düzenlemeye yönelik bazı eleştirilerde bulunulduğu da görülmektedir. Yazıda, bu düzenlemeyle, yeni yeteneklerin keşfedilmesinin ve desteklenmesinin amaçlandığı vurgulandıktan sonra, ödülün kendini ispatlamış bir şair olan Yahya Kemal Beyatlı'ya verilmesinin anlaşılamadığı belirtilmiştir. Yaşanılan devrin ise şiirsiz bir devir olduğunun ileri sürüldüğü yazıda, zaten ödülün divan edebiyatına yaklaşan bir şaire verilmesinin de bunun ispatı olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle de genç yeteneklerin mutlaka teşvik edilmesi gerektiği ve ancak bu şekilde bir şiir devrinin açılabileceği söylenmiştir. Yazıda, Prof. Dr. Hüseyin Kemal'in "*Kabakulak Virüsünün Tavuk Ambriyonu Üzerinde Kültürü ve Kabakulak Etyolojisi Üzere Bir Kaç Tecrübe*" isimli araştırması da eleştirilmiş ve tavuk vebasını engelleyecek bir buluşun ülkede daha büyük bir ilgiyle karşılanacağı söylenmiştir. Prof. Dr. Cahit Arf'ın "*Elâstik Bir Düzlemde Sabit Girilmeli Serbest Sınırları Olan Denge Durumlarının Belirtilmesi Hakkında*" adlı araştırması da eleştirilerden payını almış ve bir "*muamma*" olarak nitelendirilmiştir[67].

Burada dikkat çeken hususlardan bir diğeri de, İnönü Armağanları Kanunu'nun 10. maddesinde ve tüzüğünün de 11. maddesinde "*İnönü Armağanları 1946 yılı başından sonra yapılan ve yayımlanan eserlerle sağlanan keşif ve ihtiralara ve elde edilen başarılara verilir*"[68] denmesine karşın, CHP tarafından düzenlenen 1943 CHP Sanat Mükâfatı'nda da ödül almış olan Ahmet Adnan Saygun'un Yunus Emre Oratoryosu'na yeniden bir ödül verilmiş olmasıdır[69]. Böylelikle kanunda ve tüzükte yazan bir madde açıkça ihlal edilmiş, 1946 yılı öncesine ait ve daha önce ödül almış bir esere yeniden ödül verilmiştir. Ayrıca İnönü Armağanları için oluşturulan jüri heyetinin bir üyesi olan Ahmet Saygun'un da bu görevinden çekildiği anlaşılmaktadır. Çünkü tüzüğün 10. Maddesinde "*Armağanlara layık olanların jüri komisyonları üyelerinden olması armağan almalarına engel teşkil etmez, Şu kadar ki: Bu hususta verilecek kararlarda anılan üye hazır bulunamayacağı gibi o devrede jürilikten de çekilir*"[70] denilmiştir.

67 Ulunay, "İnönü Armağanları", *Yeni Sabah*, 11 Ocak 1949.
68 *T.C. Resmî Gazete*, 18 Haziran 1946, Sayı: 6336, s.10778.
69 *BCA* 490 01 1416 685 1.
70 *T.C. Resmi Gazete*, 03 Haziran 1947, Sayı: 6622.

2.b. 1949 Yılı İnönü Armağanları'nın Dağıtımı

1949 yılı İnönü Armağanları'nın sonucu, 10 Ocak 1950'de ilan edilmiştir. Konu, kamuoyuna Başbakanlık tarafından hazırlanan bir bildiriyle duyurulmuştur. Buna göre, ihtira ve keşiflerden dolayı 4933 sayılı kanun gereğince İnönü Armağanları verilmesi isteğinde bulunan müracaat sahiplerinin durumu jüri tarafından incelenmiş ve yüksek kimya mühendisi Hikmet Konuralp'in keşfettiği bitkisel kauçuk vesair mamuller nedeniyle beş bin liralık[71]; Dursun Çakır'ın[72] sigara fabrikalarında kullanılmak üzere keşfettiği bıçak takımı için üç bin liralık; Adnan Cin'in[73] keşfettiği ondülelik kâğıt yapan ve komprime sayan makineler için üç bin liralık; İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji profesörlerinden Dr. Fazıl Şevket Gizin[74] Ganglionlen fositlerin yapılan

71 Milli Eğitim Bakanlığı Teknik Öğretim Müsteşarı Rüştü Özel'in başkanlığında Prof. Dr. Arundt, Prof. Salih Murat Uzdilek, Prof. H. Dener'in imzalarını taşıyan raporda şöyle denilmektedir. "*Türkiye'de bitkisel kauçuk keşfettiğinden bahsile 4933 sayılı kanun gereğince İnönü Armağanı ile mükâfatlandırılması isteğinde bulunan Yüksek Kimyager Hikmet Konuralp'ın müracaatı komisyonumuzun 18.11.1949 tarihli toplantısında incelenmiş ve adı geçenden bu konuda 1946 yılından sonraki çalışmaları hakkında gerekli bilginin istenilmesine karar verilmişti. Hikmet Konuralp'ın keşfetmiş olduğu kauçuk ve diğer maddeler üzerinde 1946 yılından sonraki çalışmaları hakkında göndermiş olduğu 1 Mart 1949 tarihli yazı ve ekleri incelenmiştir. Buna göre adı geçen, memleketimizde kök sakızı ve diğer bitkileri üretip, bunlardan kauçuk ve başka mamûller yapmak için başarılı teşebbüsler ve devamlı çalışmalarda bulunmakla ziraat ve endüstrimizin gelişmesine yardımı olduğu anlaşıldığına dair rapordur.*" Aynı zatlardan teşekkül eden komisyonun kararı da şudur: " *Türkiye'de bitkisel kauçuk küteberka, reçine, inülin ve alkol maddeleri keşfettiğinden dolayı 4933 sayılı kanun gereğince İnönü Armağanı ile mükâfatlandırılması isteğinde bulunan Yüksek Kimyager Hikmet Konuralp'ın dileği incelenmiştir. Hikmet Konuralp'ın bu konudaki müracaatı 1 Mart 1949 tarihli yazısı ve eklerinin incelenmesi sonunda adı geçenin memleketimizde kök sakızı ve diğer bitkileri üreterek bunlardan kauçuk ve yukarıda sayılan maddeleri keşfettiği ve bu yüzden ziraat ve endüstrimizin kalkınmasına yardımı olduğu sonucuna varıldığından, kendisinin 4933 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin C fıkrası gereğince beş bin liralık İnönü özendirme Armağanı ile mükâfatlandırılmasına karar verildi.*" *Ulus*, 10 Ocak 1950.

72 Dursun Çakır, Sultanahmet Erkek Sanat Enstitüsü 1914 mezunlarındandır ve 1923'ten beri aralıksız olarak sigara sanayinde çalışmıştır. *Ulus*, 16 Ocak 1950; Dursun Çakır hakkında jürinin verdiği karar şudur: "*Tekelin Cibalı fabrikasında fen memuru olarak çalışmakta bulunan Dursun Çakır'ın keşfetmiş olduğu bıçak takımıyla istihsalin gelişmesine yardımı olduğu anlaşıldığından üç bin liralık İnönü özendirme Armağanı ile ödüllendirilmesine karar verilmiştir. Komisyon tarafından incelenen bu keşif bir kere de Ordinaryüs Prof. Dr. Hulki Erem'e de incelettirilmiş ve Erem yaptığı inceleme sonucunda Dursun Çakır'ın keşfetmiş olduğu bıçak takımının herhangi bir sigara fabrikasında tatbikinin kolay olduğu reji idaresinden kalma makinelere takılmak suretiyle randımanın bir misli arttırıldığı ve mevcut bıçak takımlarının en mükemmeli olduğu sonucuna varmıştır.*" *Ulus*, 10 Ocak 1950.

73 Komisyon, Adnan Cin hakkında şu karara varmıştır: "*Komisyonun isteğiyle, Cin'in keşfi de, Prof. Dr. Hilmi İleri tarafından bir kez daha incelenmiş ve ondüleli kâğıt makinesi kullanışlı görülmüş ve ayrıca komprime sayma makinesi de işçi tasarrufu bakımından dikkate değer bulunmuştur.*" *Ulus*, 10 Ocak 1950.

74 Dr. Adnan Adıvar'ın başkanlığındaki ve Prof. Dr. Şevket Birand, Ord. Prof. Dr. Kerim Erim, Dr. Saim Ali Dilemre'nin üyesi bulundukları Bilim Komisyonu şu karara varmıştır: "*İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji profesörlerinden Dr. Fazıl Şevket Gizin Ganglionlenfositlerin yapılan kültürlerde alyuvarların lenfosit dahilinde meydana gelmesi adlı araştırmasıyla hematolojide son derece ehemmiyetli bir meseleyi aydınlatma yolunda attığı adımın üç bin liralık İnönü Özendirme Armağanı ile ödüllendirilmesi uygun görülmüştür.*" *Ulus*, 10 Ocak 1950.

kültürlerde alyuvarların lenfosit dahilinde meydana gelmesi adlı araştırmasıyla hematolojide son derece önemli bir meseleyi aydınlatma yolunda attığı adımın üç bin liralık özendirme armağanıyla ödüllendirilmesi uygun görülmüştür[75].

Ancak basında yalnızca Adnan Cin'e verilen ödülle ilgili bilgiye rastlanmıştır. Diğerleri hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Buna göre, ondüleli kâğıt ve komprime sayan bir makine icat eden Adnan Cin adlı bir kişiye bu icadından dolayı verilmesi kararlaştırılan üç bin liralık İnönü Armağanı 16 Ocak 1950'de Vilayette yapılan bir toplantıda Vali ve Belediye Başkanı Prof. Dr. Fahreddin Kerim Gökay tarafından törenle verilmiştir. Adnan Cin'e, İnönü Armağanı'nın madalya ve diploması da verilmiştir. Vali törende şunları söylemiştir: "*Adnan Cin, siz memleket fennine hizmet ettiniz, ilim yolunda kafanızı işlettiniz, hayırlı oldunuz. Sizi tebrik ederim. Ebedi Şef Atatürk "Hayatta en hakiki mürşid ilimdir" demişti. Sizin hareketiniz bu sözün bir ifadesidir. Fikre gösterilen bu kıymetseverlik tarihi bir öneme haizdir. Bu duygu ile sizi tebrik eder ve çalışmalarınızın mükâfatını tevdi ederken, daimi başarılar dilerim.*"[76].

Diğer yandan 1950'de İnönü Armağanı'nın verilişi sırasında Cumhurbaşkanın ya da hükümetten hiç kimsenin olmaması ve ödülün Vali ile Belediye Başkanı düzeyinde verilmiş olması da ayrıca dikkat çekicidir.

Bu arada, Nurullah Ataç da, "*Üç Şehidler Destanı*" başlıklı yazısında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Üç Şehidler Destanı adlı şiirine İnönü Armağanları'ndan birinin verilmesini dilediğini ancak bunun olmadığını belirtmiştir[77].

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı'na girilmemesine karşın, hem savaş yorgunu bir devlet ve millet olarak hem de savaş sonrasında Türkiye'nin dünyada oluşan yeni düzene uyum sağlama çabası içinde olduğu bir sırada, ülkede sanat ve bilimin gelişmesi için yapılan bu tür bir düzenlemenin gündeme getirilmiş olması, Türkiye'de söz konusu alanlara verilen önemi göstermesi açısından önemlidir.

Bununla beraber İnönü Armağanları Kanunu'nun 1946'da TBMM'de kabul edilmesi, bu iş için jüri komisyonlarının kurulması, bir tüzük hazırlanması ve resmi gazetede yayımlanması, kazananların belirlenip açıklanması ve ödüllerin verilmesi esnasında yaklaşık üç yıl altı ay geçmiştir. Bu zaman dilimi içinde ise Şükrü Saraçoğlu, Recep Peker ve Hasan Saka hükümetleri kurulmuştur. Diğer yandan bu süre, İnönü Armağanları Kanunu hakkında ilk teklifin yapıldığı Kasım 1943 yılından itibaren hesaplandığında ise beş yıl on ay geçtiği ve tam beş

75 *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1950; *Ulus*, 10 Ocak 1950; *Akşam*, 10 Ocak 1950; *Yeni Sabah*, 10 Ocak 1950; *Vatan*, 10 Ocak 1950; *Yeni İstanbul*, 11 Ocak 1950.

76 *Cumhuriyet*, 17 Ocak 1950; *Ulus*, 17 Ocak 1950.

77 *Cumhuriyet*, 17 Mart 1950.

hükümet değişikliği yaşandığı görülmektedir. Dolayısıyla CHP'nin 11 Kasım 1938'den, 22.05.1950 yılına kadar, yaklaşık olarak 11 yıl beş ay iktidarda kaldığı göz önüne alındığında, söz konusu kanun tasarısının sonuçlanmasının CHP'nin iktidarda olduğu sürenin neredeyse yarısını kapsadığı anlaşılmaktadır. Sürenin bu kadar uzamasının nedeni olarak İkinci Dünya Savaşı yıllarında yaşanan ekonomik sıkıntı akla gelirken, CHP'nin bu konuya çok fazla öncelik vermediği de ileri sürülebilir.

CHP, 1942 yılından itibaren "CHP Sanat Mükâfatı" adlı bir yarışma düzenlemiştir. Bu yarışmadan propaganda amaçlı olarak da yararlanmak isteyen CHP, inkılâbın ideolojisini sanat eserleri yoluyla halka benimsetmek istemiştir. Bu arada İnönü Armağanları Kanunu'nu da çıkaran CHP'nin, alanını daha da genişlettiği söz konusu bu düzenlemeden ise böyle bir yarar sağlamak istediğini söylemek zordur. Asıl amacının bir devlet ödülü geleneği oluşturmak istediği söylenebilir.

Diğer yandan böyle bir kanun tasarısının gündeme gelmesi gerçekten de tasarıda da ileri sürüldüğü gibi "*Türk milletinin sahip olduğu yaratıcılık özelliklerinin zamanla kaybolduğunu, ancak Cumhuriyet dönemi ile birlikte bu özelliklerinin yeniden keşfedildiğini ve amaçlarının da bu gelişmeyi hızlandırmak*" amacına dayanabilir. Ancak ödüle verilen isim ve bunun gerekçesi ise Milli Şef anlayışının bir yansıması olarak yorumlanabilir. Söz konusu düzenlemeye İnönü adının verilmesi, büyük bir olasılıkla, ödülün bir devlet ödülü olarak verilmesi için düşünülmüştür. Ancak adına İnönü Armağanları denilmesi bu işin daha sonra önünde engel teşkil etmiştir. Daha açık bir ifadeyle, İnönü Armağanları Kanunu tasarısı 1941 tarihinde ilk kez TBMM'nin gündemine geldiğinde İkinci Dünya Savaşı yaşanıyordu ve Türkiye'de tek partili bir siyasal yaşam vardı. Ancak tasarı ikinci kez 1946'da TBMM gündemine geldiğinde ise ülke içindeki ve dışındaki koşullar değişmiştir. Savaş sona ermiştir ve Türkiye'de de çok partili siyasal yaşama geçilmiştir. Dahası İnönü, kanun çıkarıldığında Milli Şef unvanlı bir Cumhurbaşkanı ise de 1950'den sonra ana muhalefet partisinin lideri olmuştur. Tarafsız olması beklenen bir makamdan ayrılmıştır. Bu nedenle de DP ve sonrası hükümetler açısından bakıldığında, muhalefet lideri İnönü'nün adıyla anılan bir düzenlemeyi devam ettirmemesi anlaşılabilir gözükmektedir. Dolayısıyla da, tek partili siyasal yaşama uygun olan isim tercihinin, ülkenin yeni koşulları göz önünde bulundurularak yeniden gözden geçirilmemesinin CHP'nin gözden kaçırdığı bir durum olduğu düşünülebilir. Nitekim İnönü Armağanları'nın verilmesi sadece İnönü dönemi ile sınırlı kalmış, söz konusu dönemde de ancak iki defa verilebilmiştir. Kanun, yürürlükten kaldırılmamasına karşın, uzun yıllar hiç gündeme gelmemiştir. Bununla beraber, ülkede bilim ve güzel sanatlar alanındaki gelişmelere katkı sağlayacak ya da en azından Türkiye'deki iktidarların bu tür konulara verdiği önemin sembolü olacak bir organizasyonun devam ettirilmemesi de DP ve sonrası hükümetler açısından sorgulanması gereken bir durumdur.

Öte yandan kanunun İnönü adını taşımasına karşın, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, İnönü Armağanları'nın verilmesi sırasında hiçbir beyanatta bulunmaması ve ödül törenlerine katılmaması da dikkati çeken bir durumdur. Ayrıca milletlerarası değerde bir esere verilmesi icap eden 25.000 liralık değerlendirme armağanı da, layık bir eser bulunamadığından hiç kimseye verilmemiştir.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA, Ankara)

Cumhuriyet Halk Partisi Fon Kataloğu (Fon. Kod. 490.01)

Bakanlar Kurulu Kararları Kataloğu (Fon Kod. 030.18)

II. Resmi Yayınlar

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi (CSTD)

Millet Meclisi Tutanak Dergisi(MMTD)

T.C. Resmî Gazete

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi(TBMMZC)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İstatistik Göstergeler Statistical Indicators 1923-2009, Türkiye İstatistik Kurumu Yay., Ankara, 2010.

Türkiye Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD)

III. Süreli Yayınlar

Akşam,

Cumhuriyet,

Dünya,

Milliyet,

Tasvir,

Ulus,

Vatan,

Yeni İstanbul,

Yeni Sabah.

IV. Kitaplar

AHMAD, Feroz – AHMAD, Bedia Turgay, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976.

AHMAD, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Türkçesi: Ahmet Fethi, 2. Baskı, Hil Yay., İstanbul, 1996.

AKANDERE, Osman, *Millî Şef Dönemi, Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler 1938-1945*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998.

DIRANAS, Ahmet Muhip, *Yazılar (Toplu Yazıları)*, Haz.:Münire Dıranas, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2000.

Şair ve Fikir Adamı Olarak Yahya Kemal Beyatlı, Yayına Hazırlayan: Osman Oktay, Türk Ocağı Genel Merkezi Yayınları, Ankara, 2008.

TURAN, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi*, 4. Kitap Birinci Bölüm, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler, T.C. Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998.

V. Makaleler

BİNYAZAR, Adnan, "Türkiye'de Devlet Ödülleri: İnönü Armağanları, Devlet Sanatçısı Unvanı, Kültür Bakanlığı Ödülleri", *Milliyet Sanat Dergisi*, Sayı: 337, 1 Ekim 1979, ss.8-9.

ÇIKLA, Selçuk, "1940'lı Yıllarda Düzenlenen Sanat Yarışmaları ve İnönü Sanat Armağanları", *İlmi Araştırmalar Dil ve Edebiyat İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 23, Bahar 2007, ss. 29-46.

"Edebiyat Ödülleri", Çerçeve Yazılar, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C.3, İletişim Yayınları, b.y.y., b.t.y., ss.602-606.

ERDOĞAN, Nevzat, "Muş'un İlk Kadın Milletvekili, Nermin Neftçi (1924-2003)", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, Haziran 2015, ss. 9-32.

MAKAL, Ahmet, "Türkiye'de Kamu Kesimi Çalışanlarının Maaş ve Ücretlerine İlişkin Gelişmeler: 1923-1963", *Amme İdaresi Dergisi*, C. 34, Sayı: 3, Eylül 2001, ss. 59-98.

ŞENER, Sevda, "Popüler Yazar Cevat Fehmi Başkut", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 3, 1972, ss.5-40.

"Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)", Çerçeve Yazılar, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, İletişim Yayınları, b.y.y., b.t.y., ss.275-276.

UNAT, Kadri, "Atatürk Sonrası Türkiye", *Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Editör: Temuçin Faik Ertan, 4. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2016, ss.253-267.

ULUNAY, "İnönü Armağanları", *Yeni Sabah*, 11 Ocak 1949.

UZUN, Hakan, "Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları", *ÇTTAD*, IX/20-21, (2010/Bahar-Güz), ss.233-271.

VI. İnternet Kaynakları

www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//ozgecmis/CahitArf,

(Erişim: 09.12.2017)

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM,

(Erişim: 23.12.2017)

Ayintarihi.com, (Erişim: 26.11.2017)

http://www.ayk.gov.tr, (Erişim: 03.12.2017)

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4933.pdf/,

(Erişim: 12.02.2017)

VII. Tezler

KÜÇÜKİSLAMOĞLU, Ümran, *Nobel Edebiyat Ödülü'nün Yapısı ve Dünya Edebiyatındaki İşlevi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014.